

Svatý Vojtěch,

druhý biskup Pražský a patron
země České.

K devítisetleté památce jeho smrti mučnické.

V Praze.

**Tiskem a nákladem knížecí arcibiskupské knihtiskárny.
(Rohlíček a Sievers.)**

1897.

Jest pěknou bájí pohanských národů starověkých, že když zlatý čas zmizel ze země, bohové dali lidem náhradou — vzpomínku. A pozorujeme-li život společenský, shledáváme k radosti své, že vděčná vzpomínka mezi lidmi dosud nevymřela.

Vzpomínáno bývá u nás dnů radostných i smutných, dnů vítězných i pohrom nešťastných, dnů narození mužů slavných i památky úmrtí předních dobrodinců lidstva vůbec a výborných synů národa našeho zvláště.

I letos připadá nám vzpomínka vzácná: devítisetletá ročnice mučnické smrti druhého biskupa pražského a drahého patrona našeho sv. Vojtěcha, jež udála se dne 23. dubna r. 997. Jest slušno a žádoucno, aby památný den ten, jindy všední, stal se nám letos dnem svátečním, aby byl všude oslaven sv. tajemstvími, povznešen velebnými zpěvy, uctěn zbožnými modlitbami, ozdoben hojnějšími skutky křesťanského milosrdenství. —

Že pak lid náš rád čítá životy Svatých, zejména životy našich milých patronů, postarali jsme se ku větší cti a oslavě sv. Vojtěcha i o stručné sepsání jeho svatého života a blahodárné jeho činnosti po vlastech českoslovanských.

Knižku tuto pak klademe skromně jako první nezabudku na jeho hrob.

Počátky křesťanství v Čechách.

Dvoji cestou, od západu i od východu, přiblížilo se světlo víry Kristovy ku hranicím země české, a první jeho paprsky ozářily jednotlivé vyvolence

předků našich bezpochyby mnohem dříve, než-li nám dějepisné památky nějakých zanechaly o tom zpráv.

Již za *Karla Velikého* pokoušeli se Němci vyhubiti v naší vlasti pohanství a zavésti křesťanství: poráželi posvátné háje, bořili modly a bránili nositi bohům obvyklé oběti; leč bez patrného výsledku. Teprve koncem roku 844. rozhodlo se *čtrnácte českých lechův* (pánův) přijati víru křesťanskou; pročež odešli do *Řezna* ku králi Ludvíkovi, který vlídně je přijav, dal je dne 1. ledna 845 i s lidmi jejich pokřtiti. Kdo ti lechové byli, jak se jmenovali a co bylo hlavní pohnutkou jejich pokřtění, neznámo; ale památný skutek tento je nejstarší, jenž vzhledem na počátky křesťanství v Čechách historicky jest stvrzen.

Jasněji však zazářilo předkům našim světlo náboženství křesťanského od východu, ze sesterské Moravy, když roku 874. český kníže *Bořivoj* se třiceti vladykami z rukou sv. *Methoděje* přijal na *Velehradě* sv. křest.

Sám *Svatopluk* byl knížeti českému kmotrem, a biskup *Methoděj* duchem prorockým předpověděl pokřtěnému *Bořivojovi* potomstvo slavné i země české moc a slávu velikou. Když *Bořivoj* se loučil, dal mu s sebou *Method* kněze *Pavla Kajíka* s několika žáky, aby v Čechách kázali sv. evangelium. Příklad knížete, jeho dvořanů a předních pánů napomáhal jim velice k dosažení žádoucího cíle a národ český lnul za nedlouho celým srdcem k těmto chovancům *Methodovým*.

Máme pevně za to, že i sám *Method* přišel do Čech, aby knížecí choť *Ludmilu* pokřtil. Opatrnost pastýřská velela zajisté *Methodovi*, osobní přítomností přispěti k tomu, aby símě sv. víry zapustilo pevných kořenů. Mimo to založil pokřtěný *Bořivoj první kostel* v Čechách na svém knížecím sídle *Levém Hradci* (u Roztok) ke cti sv. *Klimenta* i bylo tudíž třeba, aby biskup tuto svatyni ke službám Božím posvětil. Stopy posvátných kročejů *Methodových*

spatřují se až dosud v nejstarších chrámech, jež podle cesty z Velehradu na Levý Hradec vedoucí byly vystaveny a ku cti sv. Klimenta posvěceny; tak zejména v Litomyšli, v Králové Hradci, Sadské a na Vyšehradě.

O další rozkvět křesťanství v naší milé vlasti pečovala nad jiné zbožná kněžna *Ludmila*, její oba synové *Spytihněv* a *Vratislav*, pak její vnuk, svatý vévoda *Václav* a po něm zejména *Boleslav II.*, štědrý kostelů mnohých zakladatel. Když tento pobožný kníže doslechl, že německý císař Ota I. pro podrobené kmeny slovanské v severním Německu zřídil patero biskupství s arcibiskupstvím Magdeburským v čele, počal důrazněji starati se o to, aby dosti rozsáhlá říše česká měla vlastního biskupa, sídlícího v zemi, který by duchovním potřebám věřícího lidu lépe mohl vyhovovati, než jak to dosud mohli činiti biskupové Řezenští jednak pro značnou vzdálenost, jednak pro neznalost jazyka slovanského.

Boleslavova sestra *Mlada*, jež před tím už vydala se v té záležitosti do Říma vyjednávat se stolicí apoštolskou jménem otce svého Boleslava I., byla nyní zvláštním poselstvem z Čech opětně vybidnuta, aby prosby knížete a národu českého přednesla znova papeži *Janu XIII.* Nejvyšší biskup uznal konečně platnost důvodů, na nichž žádost Čechů ze zakládala, a svolil r. 971 ku zřízení samostatného biskupství v Praze při chrámu sv. Víta; šlo pouze ještě o svolení biskupa a stoliční kapitoly Řezenské. A právě s této strany nastala překážka; neustupnost kapitoly Řezenské za času biskupa *Michala* (945—972) nechtěla odtržení Čech od Řezna nikterak připustiti. Teprve když na prestol Řezenský byl povýšen v pravdě apoštolský muž *Wolfgang* (973—994), stalo se přání Boleslava II. skutkem, a země česká obdržela vlastníha biskupa, jenž podřízen byl arcibiskupu Mohučskému. Prvním biskupem Pražským učiněn *Dětmar*, rodem Sas, učený mnich řádu sv. Benedikta z kláštera Magdeburského, jenž dobře znal jazyk slovanský. Byl to muž vzácné výmluv-

nosti a dobrý pastýř lidu českého; po osm let procházel krajiny své rozsáhlé diecése, jež zahrnovala v sobě celé Čechy, Moravu, Slezsko, jižní Polsko a Halič až po Lvov a v Uhrách celé Slovensko, hlásaje evangelium Kristovo, udíleje sv. křesť i sv. biřmování a posvěcuje nově vystavěné chrámy. A přes to vše nepodařilo se horlivému Dětmarovi vykořeniti všecky bludy a zlozvyky pohanské, jež namnoze v lidu českém dosud se udržely. Umíraje dne 2. ledna 982 naříkal hořce, že mlčel ku hříchům svěřeného stáde, že nedostal náležitě veškerým povinnostem a bál se soudu Božího. Tato skličenosť umírajícího biskupa dojala mocně všecky, kdo u smrtelného lůžka jeho stáli, zvláště pak mladého Slavníkovce *Vojtěcha*, jenž za krátko po té sám byl povolán, aby těžké břímě úřadu biskupského převzal po Dětmarovi.

Na Libici.

Za časů Boleslava II. slynul v Čechách vedle rodu knížecího nevšední mocí a znamenitými statky vladyka *Slavník*. — Hrad Libice nad Labem a Cidlinou byl mu sídlem, vůkol na vše strany rozloženo bylo valné jeho dědictví. Vedle starobylých podání zajisté náležela mu veliká panství v nynějším Boleslavsku, Bydžovsku a Hradecku, zasahující až do Slezska. Mimo to skvěl se i oplýval dům jeho mnohými poklady zlata a stříbra, tak že již za příčinou moci a bohatství stál mezi prvními vladykami země české.

Avšak, což ho činilo opravdu nad jiné vznešenějším, byly moudrost a rozšafnost, milosrdenství a láska, jevící se ve skutcích jeho. Uprostřed rozkoší světa ostříhal věrně zákona Božího, a živ jsa svědomitě vedle ustanovení Církve, byl upřímným přítelem a štědrým pomocníkem lidu, a tudíž vážen jest a milován i od vojvody Boleslava i od národu, ač nebyl naprosto prázděn všeliké vady. Avšak nad manželka vynikala ctnostmi křesťanskými choť jeho

Střezislava. Výtečná tato učennice Kristova zamilovala si celou duší slovo Páně a prospívajíc ustavičně ve známosti víry svaté, čím dál tím horlivěji hleděla plnití přikázání Boží. Láska k Bohu očistila duši od náklonností k marnostem světským, aniž dopustila užívati pokladův a zboží vezdejších, leč jak velí Bůh. Při ní jevila se slovy neméně skutky nebeská spanilost svatosti křesťanské; nedbajíc na šperk a klenoty, jimiž se pošetilci velice rádi nad ostatní vypínají, hledala ušlechtilá Střezislava dražších klenotův a trvalejších okras. Půst a modlitba bývaly její rozkoší, nuzní pak milými hostmi. Na Libickém hradě nacházel sirotek, vdova i příchozí bezpečného přístřeší; panírozlehlých statkův bývala sirotkovi matkou, k příchozímu a k vdově měla se jako sestra k sestře.

Porovnáme-li, což nám staré paměti o manželských těchto zachovaly, nemůžeme leč snášeti se se spisovatelem doby starší, jenž napsal:

„Dobrá byl otec, lepší byla matka, nad oba byl syn, který se narodil z nich — Vojtěch.“

Nedáť se sice nikterak s jistotou udati, kterého roku by se byl narodil svatý tento syn; nejspíše asi r. 956.

Avšak méně na tom záleží, kdy se byl narodil, tím více sluší děkovati Bohu, že takovým drahým klenotem obdařil zemi a národ náš. Ušlechtilá spanilost, kterouž vynikalo již útlé pacholátko nad bratry, jakož i jiné nevšední vlastnosti, jež se ukazovaly na Vojtěchovi, způsobily, že jej rodičové přes příliš sobě zamilovali. Avšak nemoudrá, přílišná láska rodičův hubívá duše nevinných dítek nejinač než mráz osení a palčivé vedro sluneční útlé poupátko růže spanilé. A s takovým osudem byl by se bezpochyby potkal i Vojtěch kdyby sám Bůh byl od útlé duše jeho neodvrátil nebezpečenství, a rodičům neotevřel oči.

Nemoc, kteráž smrti hrozila nadějnému nevinátku, přispěla k tomu i onomu. Vojtěch totiž se roznemohl a nebezpečnou opuchlinou tak se mu život

nadmul, že ubohé dítě svíjejíc se bolestí zdálo se již umíratí.

A tu poděšena jest veškera rodina; nejvíce pak otec a matka. Že rady a pomoci jiné nezbyvalo, utekli se k Hospodinu, kterýž jest všemohoucí pomocník a vysvoboditel těch, kdožkoli doufají v Něho, a Bůh vyslyšel prosby jejich.

Vojtěch byl již jen polo živ, když s ním zkomoucení rodičové byli uchýlili se do chrámu Páně. Položivše tam polomrtvého miláčka svého na oltář Rodičky Boží, padli na kolena vzývajíce z hlubokosti srdce Boha o pomoc a slitování.

Aby tím spíše vyslyšel Otec nebeský prosby jejich, zavázali se tu společně že již nechtějí miláčka svého milovati, leč pro Boha, a zůstane-li jim na živu, že jej věnují cele službě Boží. — Bůh přijal tuto oběť, a vyslyšel skroušené prosby rodičův sklíčených; dítě přestalo pojednou svíjeti se, bolest zmizela, otok na životě oplaskl a sličné pacholátko nabylo poznovu bývalé spanilosti a síly.

Všickni, kdožkoli viděli hrozné nebezpečení a náhlou změnu, kteráž nastala mimo nadání lidské, pokládali ovšem uzdravení milostného pacholíčka za zjevný důkaz, anobrž za div obvzláštní milosti Boží. Že tu především bohaboční rodičové ruku Páně poznali a velebili, netřeba ani dokládati. Vděční jsouce Bohu a na paměti majíce svatý slib svůj, bděli pak tím svědomitěji nad synáčkem, aby slovy a učením, příkladným životem a řádem, kázní křesťanskou odchovali miláčka svého Bohu, ježto jim ho byl po dvakráte daroval. A péče rodičů nebyla nadarmo.

Vojtěch, prospívaje věkem, prospíval i moudrostí a láskou k Bohu i k lidem, záhy pak ukazovalo se při něm, že bude okrasou církve Kristovy. Zbožnost a laskavost matčina, spravedlivost a dobrota otcova, pustily kořeny v útlém srdci jeho.

Že měl nadějný mládeneček časem svým posvěcen býti na kněžství, dán jest mu za učitele nejprve výtečný kněz *Radla*. Pod správou výborného tohoto

učitele rozvíjely se nevšední schopnosti Vojtěchovy měrou tak utěšenou, že v krátkce latinsky se naučil a s žaltářem dobře se obeznámil.

Tou dobou zavítal na Libici biskup *Adalbert*, jenž vracel se z Ruska, kde zamýšlel rozsévati símě víry Kristovy; leč průvodcové jeho byli tam od pohanů zavražděni a sám Adalbert jen stěží vyvázl životem. Vraceje se územím Slavníkovým, byl na Libici přijat pohostinu, a zdržel se tam nějaký čas. Vypravování jeho o pohanských národech na východě a o útrapách zažitých mezi nimi působilo mocně na vnímavou mysl mladistvého Vojtěcha.

Vladyka na Libici přilnul upřímně k biskupovi Adalbertovi a uzavřel s ním trvalé přátelství.

Vojtěch na škole Děvínské.

Jakmile Vojtěch dospěl v jinocha, rozhodli se rodičové, že jej pošlou k dalšímu vzdělávání na školy vyšší; ježto však tehdy v Praze vyšších škol nebylo, vypraven jest Vojtěch na slavnou tehdejší školu *Děvínskou* (Magdeburskou), do níž se onoho času ze všech končin scházelo mládeže valně.

V řečeném totiž městě Děvíně, kteréž za Karla Velikého bylo hraniční tvrzí proti Slovanům, založil císař Ota II. r. 968 nové sídlo arcibiskupa, jenž byl zároveň metropolitou všech severních krajin německých i slovanských. A v tom novém sídle arcibiskupském při stoličném chrámu sv. Mořice skvěla se záhy škola, již znamenitý učenec tehdejší doby *Otrik* s mnohými věhlasnými muži přivedl na vrch slávy. V ní svatý náš vlastenec Vojtěch strávil devět let, maje i tu po boku dosavadního učitele svého kněze Radlu.

Veliké schopnosti, jež slovutného vladyky českého syn ve škole Otrikově dával najevo, a nevšední ctnosti, v nichž snažně se cviče prospíval, byly příčinou, že první arcibiskup Děvínský Adalbert, výše zmíněný host a přítel Slavníkův, na mladého Slovana z Čech bedlivě zření obracel a v pravdě

otecovsky nad ním bděl. Na důkaz kterak si ho váží a jej miluje, dal mu arcibiskup ten při udělování svátosti biřmování jméno své Adalbert, jímž potom ode všech neslovanských národů obecně jest zván, ač Čechové jej jako dříve Vojtěchem jmenovati nepřestávali.

Podrobnějších zpráv o mládenectví našeho svatého rodáka nestává, leč co nám o něm byli zachovali dva souvěcí spisovatelé, kněz Jan Kanapar a kněz Bruno.

Že ve vědách značné, ano neobyčejné činil pokroky, dosvědčují určitě oba zmínění jeho životopisci. Vedle zpráv těchto souvěkých spisovatelů vynikal Vojtěch velkou známostí božského i světského umění a to tak, že při něm jevila se patrně milost Boží a smysl i rozum i duch jeho utěšeně se rozvíjely. Avšak zároveň s rozumem ušlechťoval sv. jinoch i duši svou; varuje se lehkovážných společníků, kdykoli lze bylo. liboval si na modlitbách. Zatím co jeho druhové bavivali se hrou a kratochvílemi, kochal se náš Vojtěch v žalmech Davidových. A jakož byla při něm pobožnost vroucí, neméně srdečná byla i jeho útrpnost a láska k bližnímu. Kde mohl, pomohl. Obávaje se pak, aby pochvalami lidskými nevzala úhony jeho neličená pokora, navštěvoval Vojtěch nemocné, chudé a nuzné za soumraku nebo dobou noční, tu slovem potěšuje zarmoucené, tam skutkem pomáhaje potřebným z peněz, jež z domova mu hojně posílali. A tak prospívaje jednak vědomostmi a líbeznými mravy, jednak celou snahou cviče se u všeliké ctnosti, předčil ve škole Děvínské svatý rodák náš nade všecky druhy své.

Tehdy mluvívalo se často v Magdeburku, zejména na dvoře arcibiskupově o missionářství a o záslužné činnosti kněží missionářů; Vojtěch slýchaje řeči tyto pojal pevný úmysl, že půjde jednou také sám kázati evangelium do krajin pohanských.

R. 981. ochuravěl na Libici Vojtěchův otec Slavník; těžká jeho choroba volala syna do vlasti

zpět. S radostí vítali na hradě Libickém miláčka svého otec, matka a bratři: *Soběbor, Čáslav, Pořej, Spytmír, Pobraslav a Radim*. Než radost tato netrvala dlouho; nelítostná smrt zbavila rodinu Slavníkovou drahé hlavy. A jelikož brzo potom i arcibiskup Magdeburský Adalbert zesnul v Pánu, ostal již Vojtěch ve vlasti a obdržev od biskupa Dětmara vyšší svěcení, přísluhoval potom při stoličním chrámu sv. Víta. I v Praze učil se dále z knih, jež si přivezl s sebou, a ostatní čas trávil na službách Božích a v konání dobrých skutků. Počátkem r. 982. učiněn jest svědkem posledních okamžiků biskupa Dětmara. Tu pojala ho hrůza náramná a ještě téže noci oblékna roucho hrubé a nasypav popelu na hlavu svou z kostela do kostela kráčel, a co měl, štědře rozdával chudým, v modlitbách poroučeje se Pánu. A již tenkrát někteří mlčky, jiní veřejně důstojenství biskupské mu slibovali.

Dne 19. února 982 sešli se vévoda země české, pak lechové, kmeti a vladykové s duchovenstvem na Levém Hradci, aby zvolili nového biskupa. Také Vojtěch s duchovenstvem chrámu Svatovítského přišel na knížecí hrad nad Vltavou. O volbě nového velepastýře pronášely se rozličné náhledy; konečně všickni zdvihli ruce a zvolali: „Kdož jiný než rodák náš Vojtěch, jehož urozenost, bohatství, učenost a přívětivé mravy s tak velikou důstojností se srovnávají?! Tentž dobře ví, kam sám kráčeti má; ten také moudrým vůdcem duší našich bude.“

Tak Vojtěch obecným souhlasem, ač sám proti tomu se zpečoval, zvolen jest za biskupa, začož lid s duchovenstvem vzdávali Bohu díky.

Vojtěch na stoli biskupském.

Pro císařské potvrzení a biskupské svěcení bylo Vojtěchovi dle tehdejšího zvyku jeti ke dvoru císařovu do Němec; že však Ota II. zaměstnán byl právě nešťastnou válkou saracénskou v dolejší Italii celý rok 982., protáhla se věc až do června měsíce

leta následujícího, když císař položil všem knížatům říšským sněm do Verony. Tam tedy šlo také české poselstvo s Vojtěchem, jež císař velmi vlídně přijav, často k důvěrnému obcování zval, dne 3. června prstenem a berlou biskupskou obdařil a konečně v den sv. Petra a Pavla (29. června 983.) ve Veroně od mohučského arcibiskupa Villigisa na biskupství dal posvětit. Když nový biskup vrátil se do Čech, přijat jest od veškerého lidu se srdečnou radostí a s plesáním; on pak ku Praze se blíže, ssedl s koně a modle se, bos kráčel do města i do hlavního chrámu svého. Tam oblékl se v roucho velekněžské a za radostného zpěvu žakovstva i lidu dosedl na stolec biskupský. Duchovenstvo pělo „Te Deum“ a lid prozpěvoval slovanskou píseň: „Hospodi pomiluj ny“.

Brzy po dosednutí na stolicí biskupskou zdá se, že vydal se ku prohlédání své rozsáhlé diecése do Slovenska zajisté již hned r. 984. Příjev ve průvodu někdejšího pěstouna svého Radly, navštívil v městě Ostřihomě uherského vévodu Geyzu, již prve pokřtěného, jenž vyšel Božímu sluhovi vstříc, přijal ho s velikou ctí i podporoval všecko důkladně a horlivě, cokoli Vojtěch před se bral k rozšíření a upevnění křesťanství mezi poddanými jeho. Pomocí Radlovou podařilo se mu tam obrátiti na víru a pokřestiti veliké množství lidu. Geyza měl syna Vajka, jehož biskup Vojtěch biřmoval, při čemž dal mu jméno Štěpán; ten později horlivě se zasazoval o rozkvět křesťanství v zemi, začož od papeže titulem krále apoštolského byl vyznamenán.

Ze Slovenska ubíral se Vojtěch na sever a přišel do Krakova, a na místě pak, kde až po dnes stojí kaple sv. Vojtěcha, mnohá kázání k lidu míval.

U Vojtěcha jevily se ušlechtilé dary ducha i srdce, které velmi zřídka vídati jest v jedné osobě pospolu. Cit jemný a něžný pojil se u něho s vůlí důraznou a pevnou; rozmyslná vážnost držela na uzdě přirozenou čilost jeho, tak že celou horoucností tou jen potřebná pružnost mysli mu zachována. Bylť

přivlastnil si všecku vzdělanost a učenost, které věk jeho mohl poskytnouti, a slynul přirozenou výmluvností

Ačkoliv narodil se bohat a krásen, ačkoliv všichni, velicí i malí, s kterýmiž obcoval, jej milovali a ctili, přece nebažil po lahodách a rozkošech jiných, nežli které plynou ze ctnosti, dobročinnosti a nábožnosti.

Čím výše postaven byl, čím více se jiní jemu kořili, tím pokorněji počínal sobě sám, i podnikal dobrovolně všeliké nepříjemnosti a svízele, aby se uchránil bujnosti a hrdosti mysli.

Z biskupských důchodů svých nepodržel nežli čtvrtou částku pro sebe; ostatní vše obracel buď k dobru církve nebo duchovenstva, buď ku pomáhání chudým, jichžto také počet veliký sytil a šatil.

Rozděliv čas svůj na vykonání všech povinností úřadu svého, obětovával k vyučování mladšího žákovstva chvíle ty, které mu zbývaly k zábavě. Věda o každém v městě, kde kdo byl nemocen, nosíval jemu sám i útěchu i pomoc. Přísný jsa na sebe jídal, pil, spal maloučko; k jiným pak jsa přívětiv a srdečen, činil se účastným i menších důležitostí každého, kdo se mu svěřil, aby jej pak pozorna činiti mohl na to, čeho především bylo potřebí. Takto zdařilo se mu spojovati všude jemnou vlídnost s opravdovou kázní.

Cítiv veškeru vážnost vysokého povolání svého, počínal si v něm s opravdivostí, horlivostí a přičinlivostí zřídka vídanou, nikdy nepřevýšenou.

Nepravíme o něm, že by jen byl chtěl býti pravým následníkem Krista i apoštolův jeho; bylť jím opravdu. Proto také již za jeho živobytí roznášela se o něm pověst široko daleko, jako o muži svatém.

Avšak jakkoli podstatný byl prospěch, který vyplýval z působení jeho na víru křesťanskou i na mravní život Čechův, přece horlivost jeho s prospěchem tím, jaksi zdlouhavým, nebyla spokojena.

Starodávné způsoby a zvyklosti, neshodující se

s duchem čistého křesťanství, ale zakládající se poněkud v samé právní soustavě zemské, nedaly se tak rychle a tak docela změnit, jak on žádal a žádati musil ba i zarputilých nacházelo se dosti v národu. zvláště mezi boháči a výše postavenými, jimž opravdová jeho mravní kázeň stala se brzy obtížnou, takže za péči, kterou měl o spasení duší, odplacovali se mu nevděkem, nenávistí a pohaněním. Nejvíce kormoutivaly ho divoká bujnost i zjevné mnohoženství některých pánů českých, pak manželské sňatky nižšího duchovenstva, proti kterýmž nadarmo horlil, a konečně prodávání židům do poroby lidí ve válkách zajatých, na jichž všech na svobodu vykoupení nestačilo jmění jeho. — Báł se, jako předchůdce jeho, aby někdy Bohu odpovídati nemusil za všechno zlé, kteréhož národ dopouštěl se veřejně za duchovní jeho správy; a přece naděje, překaziti tomu, mizela po několikaletém zkušení víc a více. Po dlouhých o to rozpacích a nepokojích odhodlal se konečně r. 989., že půjde do Říma ku papeži, a bude-li mu dovoleno, že opustí docela biskupskou stolicí Pražskou. Když pak té doby vévodův bratr *Strachkvas*, v době zavraždění sv. Václava zrozený, jenž jako mnich ve klášteře sv. Emerana v Řezně dostal byl jméno Křišťan, nahodil se do Prahy, svěřil se mu Vojtěch s úmyslem svým a podával jemu biskupství své i přímluvu u papeže; představoval mu, že jakožto bratr panujícího knížete bude u lidu ve větší vážnosti a získá také ochotnější ode všech poslušenství; rovněž prý život a učenost jeho činily jej hodným důstojenství tak vysokého.

Ale Křišťan odpíral, buď jen ze samé skromnosti, buď chtěl svatého muže zachovati vlasti.

Zatím Vojtěch, jak si byl umínil, vydal se na cestu do Říma a papež *Jan XV.* svolil ku prosbě jeho řka: „Poněvadž tebe, synu můj, následovati nechtějí a ty u nich s užitkem pracovati nemůžeš, lépe jest tobě od nich odstoupiti a zachovati svoji duši.“

Biskupského úřadu sprostěný Vojtěch propustil

družinu svou až na tři nejdůvěrnější přátely a předsevzal si putovati do Jerusalema. Když o tom zvěděla císařovna *Theofanie*, Oty III. matka, tehdy v Římě meškající, povolavši ho k sobě, darovala mu tolik peněz na cestu, kolik mladý Radim mohl unést; Vojtěch nechtěje však ničeho podržeti pro sebe, rozdělil je hned mezi chudé, a nastoupil s průvodčími pěšky dalekou pouť.

Jsa od zamýšlené pouti na východ v Montekasině důrazně zrazován, vstoupil do kláštera nejprve v Montekasině, a když ho tam stále jako biskupa ctili, odešel ku basilianům ve Valliluce a konečně se usadil v klášteře sv. Alexia v Římě.

Ale Boleslavovi II. a většině českého národa stýskalo se po dobrém pastýři. Roku 992. přišlo do Říma zvláštní poselství s prosbou, aby Vojtěch do Čech zpět se navrátil.

Římská stolice vyhověla ochotně přání žadatelů a Vojtěchovi rozkázáno, vrátiti se do svého biskupství. Vojtěch, ač nerad, uposlechl*). Blíživším se ku Praze vyšel Boleslav II. s mnohým lidem vstříc: s radosti a plesáním přijali ho, a slibovali splniti všechny jeho žádosti; všecky nesnáze zdály se již urovnány, všecky nevole a mrzutosti v moři zapomenutí potopeny býti. Boleslav II. proměnil vystavěný od děda Vratislava I. kollegiatní chrám u sv. Jiří na hradě Pražském hned při založení biskupství pražského v klášter panenský, kterémužto představil s povolením papežovým svou sestru *Mladu* za první abatyši. Nyní po Vojtěchově návratu založil dle žádosti jeho také mužský první *klášter český v Břevnově*, k jehožto vydržování vykázal roční důchod 1500 peněz z komory knížecí.

Vojtěch ustanovil tam za prvního opata svého někdejšího pěstouna Radlu, jenž vyvolil si jméno

*) Dle starého podání nepršelo v Čechách od r. 959, kdy sv. Vojtěch ušel do Říma; jakmile světec z pomezního hvozdu českého na Zelenou horu vstoupil, žíznících krajů zočil, vztáhl ramena k nebesům i spustil se hojný déšť na vypráhlou zemi.

Anastasius a uvedl tam dvanáct bratrů řeholních z Říma přivedených.

Avšak Vojtěchova spokojenost netrvala dlouho; lid nedal se hned všude k čistě křesťanskému životu vésti, staré zvyky a obyčeje nedaly se všecky rázem odkliditi, zvláště hrdost Vršovců, dědičných to nepřátel rodu Slavníkova, protivila se kázni jeho; a když jednou ženu jistého Vršovce, v cizoložství postiženou, kterou sv. biskup přijal pod svou ochranu, nemilosrdně před jeho očima zabili, tu s pláčem a lítostí opustil Prahu a opět do Říma se odebral. Jeho někdejší bratři v klášteře přijali ho s velikou radostí a volili ho za převora svého. Po jeho odchodu nepřátelství mezi Vršovci a Slavníkovci vypuklo zjevně, když kníže Boleslav nemocí jsa sklíčen, vládu svěřil nezdárnému synu svému, jenž Vršovcům byl oddán.

Nejstarší Slavníkovec, Soběbor, utekl se k císaři Otě do Němec a vedl stížnost na bezprávi, které se děje v Čechách domu jeho: odtud pak uchýlil se do Polska k spřízněnému sobě Boleslavovi Chrabrému.

Touže dobou dostoupilo nepřátelství Vršovců proti rodu Slavníkovu vrcholu; předstírajíce, že rod Slavníkovců spolčuje se v cizině s nepřátely domácího domu knížecího, obklíčili Libici a v sobotu před sv. Václavem, mučeníkem, počali hradu dobývati, ano i v sám den sváteční v boji pokračovali, svěcení svátku nedbajíce. Nic nezpomáhalo, že obležení svátek světiti žádali; naopak ještě na ty, kteří se ukázali na hradbách, pyšně pokřikovali: „Vaším-li svatý Václav, naším zajisté je Boleslav.“

Bratři Vojtěchovi na Libici bránili se s lidem svým statečně, leč veliké přesile nedovedli přece odolati. Když vojsko nepřátelské dralo se už do hradu, radil Slavníkovcům Břevnovský opat Anastasius (Radla), aby se uchýlili do kostela k oltáři. Leč ani tam se nezachránili; zrádní Vršovci vylákali jich klamnými sliby ze svatyně, načež je s ženami i dětmi bez milosti povraždili r. 996.

Zatím zemřel papež Jan XV. a nástupcem jeho zvolen *Rehoř V.* Tou dobu přijel do Říma ke korunovací mladý císař německý Ota III. a s ním arcibiskup Mohučský *Villigis*, metropolita, jemuž Vojtěch, jako biskup, byl podřízen. Ten naléhal na našeho biskupa, aby se vrátil do Prahy ke stádcí svému, ano přiměl i papeže, že to Vojtěchovi přímo rozkázal.

Vojtěch podrobil se ochotně rozkazu papežově, ale vyprosil si tuto milost: „Uposlechnou-li hlasu mého ovečky mé, choi s nimi žíti a umříti; ne-li, pak s povolením tvým choi jíti kázat cizím a nevzdělaným národům, kteří neznají ještě jména Páně.“ S radostí vyhověl sv. Otec žádosti muže Božího a ustanovil jej ihned arcibiskupem těch národů, jež by se mu podařilo obrátiti na víru křesťanskou.

V tom došla Vojtěcha do Říma neblahá zvěšť, že nepřátelství Vršovců proti bratrům jeho v Čechách dostoupilo hrozných rozměrů; ulekl se toho velice.

Ale císař Ota III. ujišťoval ho, že čtyřem bratřím na Libici nestane se nic zlého, jelikož prý mají slib bezpečnostní, přísežně stvrzený. Zároveň snažil se Vojtěcha připoutati k sobě, prokazoval mu nelíčené přátelství a odjížděje zval ho srdečně na svůj dvůr do Němec.

I vydal se konečně Vojtěch z Říma podruhé do vlasti; ubíraje se za císařem do Porýnska, navštívil některé kláštery francouzské, načež přišel k císaři Ottovi III. do Mohuče. Tomu při každé příležitosti dával spasná naučení přátelskými slovy, aby byl vlídný k vlídným a nevlídný k hrdým, a čím větší jest, tím aby sebe měl za menšího, věda, že člověk jest a po smrti bude červem. Chce-li jednou požívatí radostí světla věčného nikdy nehynoucích, aby pohrdal věcmi vezdejšími, jež berou zkázu. Takto často, jak mohl, císaře poučoval, aby Krista se bál a čistým srdcem jej miloval. Mladý císař cele se mu důvěřil i za zpovědníka ho vyvolil.

Koncem září r. 996. rozžehnal se Vojtěch s cí-

sařem a ubíral se do Čech. Dověděv se však cestou o ukrutenství spáchaném na jeho bratřích, jich ženách a dětech na Libici, rozhodl se, zajíti nejprve do Polska, vyhledati bratra Soběbora, poraditi se s ním a pak teprve pomýšleti na cestu do vlasti.

Kníže Boleslav Chrabrý, syn české kněžice Doubravky, přijal zarmouceného Vojtěcha ve Hnězdně laskavě a vypravil sám do Prahy poselstvo, zdali ještě žádají Čechové míti Vojtěcha biskupem.

Odpověď došla, leč jizlivá: „Jsme hříšníci a lid tvrdošíjný, ty jsi však světec, a muži takovému nesluší ani přebývati s nešlechetníky,“ tak vzkázáno z Čech Vojtěchovi. Uslyšev tuto řeč, zaradoval se biskup náš, že konečně bude moci věnovati se úřadu missionářskému mezi pohany, jakož bylo dávnou tužbou jeho srdce.

Zatím však setrval nějaký čas ve Hnězdně, hlásal pilně slovo Boží, vyučil a pokřtil mnoho na víru obrácených pohanů, pečoval o zvelebení služeb Božích, zejména zpěvem. Dle zbožného podání sám složil velebnou polskou píseň Marianskou: „*Bohoro-dice, dziewice*“ („Boga Rodzica, dziewica“), která náleží mezi nejkrásnější plody básnictví polského.

Od času Boleslava Chrabrého vojsko jdouc do boje zpívalo tuto píseň, ji opisovali na první stranu sbírek zákonův a až do pádu Polsky pokládána jest za národní hymnu polskou. Proto ctí Poláci našeho biskupa Vojtěcha jako apoštola a svého patrona.

Vojtěch dlouho uvažoval, má-li jíti kázat evangelia k slovanským Luticům či ku pohanským Prusům, až konečně rozhodl se do Prus a v březnu r. 997 vydal se na cestu apoštolskou se vždy věrným bratrem Radimem a mnichem Benediktem.

Romove, mučeníště sv. Vojtěcha.

Pohanští Prusané neměli z počátku, jako Slované a Litvané, žádných obrazů bohův a bohyň, ani žádného zřízeného stavu kněžského, nýbrž klaněli se pouhé přírodě v její dobrodějných a záhub-

ných zjevech, totiž slunci, měsíci, hvězdám, moři, zemi, hromu, blesku a pod.; teprve později přijali od svých sousedů, zejména od Skandinavců, mimo jiné i náboženskou jich soustavu. Pole, luka, lesy, moře, země, povětrí a vůbec vše, v čem se shledávalo nějaké mocné působení přírody, nesčíslnými bohy a bohyněmi naplněno jest a jejich kněžstvo prohlašovalo vše, co si samo chtělo osvojiti, za majetek a za svatyni bohův.

Takových božišť pohanských bylo v zemi Prusů drahně, leč nejhlavnějším sídlem bohův a tudíž místem nejposvátnějším v celém kraji bylo *Romove* u zátoky Frižské v starobylé Sambii.

Byl to veliký háj a v něm prastarý, velký dub, v zimě v letě zelený, jenž byl ohrazen a celá ohrada potažena dlouhými, bílými plátny, aby do svatyně, kde sídlili bohové, nikdo nemohl pohlédnouti. Před samým dubem byly tři arkády loubení, tři oblouky na pilířích spočívající, kde stáli tři hlavní bohové: *Perun*, hromovník, uprostřed, *Poklus* či *Pikol*, pekelník, po pravé a *Potrimpos* po levé straně. Mimo tuto nejvyšší trojici měli v *Romove* pod posvátným dubem sošky své: *Pramžiras*, jenž řídil osud veškerého světa, *Zemenikas* (zemník, kurcho), dárce úrody zemské, *Okapirm*, bůh větru, *Svaixtix*, bůh světla, *Kavas*, bůh války. *Atrimpos*, bůh vody, jenž hněvivě slzami mořskými pohyboval a j. v. Také hadi, ještěrky a žáby byli v počtivosti a chování v *Romove* za posvátným dubem v klení k tomu zvláště zřízení.

Před dubem, naproti soškám bohův, na místě otevřeném stál oltář, na kterém se obětovalo a na němž posvátný oheň nikdy nesměl vyhasnouti.

Leč nejen toto místo, nýbrž i ten celý háj byl zasvěcen bohům; nikdo v něm nesměl ani stromku porazit, ani zvěře lovit, a z prostého lidu nikomu ani vkročit do něho nebylo dovoleno; kdo by se byl čeho toho, byť i nevědomky, dopustil, obětován jest bohům, aby prý se nehněvali. Pouze zřídka kdo, a to jen knížatům, když přišli s mnohými dary, podařilo se, že mohli s nejvyšším knězem — krivem —

strážcem pokladů chrámových promluvit i a k svatyni se přiblížiti; ale do svatyně ani sám té země kníže nikdy nevstročil. Tudíž byli kněží ve svých sídlech v lese a v lovení zvěře dokonce bezpečni; zdali posvátnou zvěř také vždy bohům obětovali, pověděti neumíme.

Kolem svatyně z předu bylo místo, kde lid shromažďoval se k bohoslužbě, místo, jež ohraničovaly příbytky kněžstva a jich služebníků. Nejvyšší všeho sboru kněžského slul krive-krivejto (soudce soudců), jenž byl v takové vážnosti, že ho pokládali téměř za rovného bohům, jemuž tito dle obecného mínění za bouře a hromobití zvěstovali svou vůli. Když krive-krivejto sestárnul, dal se především na hranici upáliti za svůj národ bohům v oběť, načež nižší kněžstvo, krevové a vajdelotové, zvolili způsobem tajemným jiného. Nejvyšší kněz a všickni kněží byli neženati. Vedle kněží byly kněžky, jež slib panenství učinivše, ke cti bohyně *Prauriny* udržovaly věčný oheň; jiné byly pěvkyně, hadačky, kouzelnice a p. Všecky kněze a kněžky musil živiti národ, neboť nikde se nechte, že by byli provozovali orbu, řemesla nebo jiné způsoby živnosti. Lid jim přinášel ochotně, co měl: mléko, sýr, máslo, ovoce, pivo, obilí, plátno, drůbež a dobytek drobný i hrubý. Pohanští kněží jménem bohů svých všecko to přijímali, předstírajíce, že bohové toho více potřebují než oni. Za moru a války obětovány jsou bohům i dítky, ano i lidé dospělí, zejména zajatci.

Mimo Romove bylo ještě mnoho jiných posvátných hájů po vší zemi, ale žádný z nich neměl takové pověsti jako onen.

Jak jsme již pověděli, odebral se sv. Vojtěch, odřeknuv se s povolením papeže *Řehoře V.* biskupství Pražského, v březnu r. 997 jako missionář k pohanským Prusům kázat evangelium. Polský kníže *Boleslav Chrabrý* (992—1025) dal našeho biskupa v průvodu bratra Radima, jemu vždy věrného, a kněze Benedikta na lodi třiceti ozbrojenci opatřené po řece Visle dovézt i až do Gdańska, kde několik dní

pobyli a četný zástup lidu pokřtili. Odtud dal se světec po lodi dále na sever na pobřeží Sambické, kde vystoupiv na břeh, ozbrojence poslal zpět z opatrnosti, jelikož Prušané s Poláky žili v nevůli.

Již při prvním setkání se s Prusy zle s ním bylo nakládáno. Sotva že Prušané postřehli naše missionáře, pojali k nim nedůvěru, obcházeli je hněvivě a reptali proti nim. Ano jeden z nich přistoupil k Vojtěchovi, an právě říkal kněžské modlitby, a udeřil jej veslem do zad, takže světci vyražena jest z rukou kniha modlitební a on k zemi se skácel.

Rovněž na Radima a Benedikta doráželi pěstmi pohané. I přešli odtud v nejbližší noci na druhý břeh řeky, kde ostali do 17. dubna. Na večer toho dne přišli k větší osadě, kde byli obklíčeni zástupem lidu, a starosta města otázal se jich po příčině jejich cesty. I odvětil mu Vojtěch: „Jsem Slovan, jménem Vojtěch, stavem mnich, posvěcením kdysi biskup, nyní pak z povinnosti váš věrozvěst Účelem cesty mé i těchto druhů mých jest vaše spása, abyste opustili modly, poznali pravého Boha, Stvořitele svého, uvěřili v Něj a měli život věčný“. Někteří z přítomných dobře rozuměli slovanské řeči jeho a popouzeli lid proti světci. I počal se dav bouřiti, bušil holemi o zemi, skřípal zuby, pozdvihoval obušky proti příchozím a hrozil jim smrtí, neodejdou-li ihned. Po té posazení naši missionáři na loď a odvezení na severozápad Sambie, kde leží dnes město Pilava a prodleli tam pět dní v uvažování, zdali by nebylo lépe, aby se odebrali k slovanským Luticům, do nynějšího Braniborska a Meklenburska.

Když pak dali se severněji a přišli v hustý les, stanuli nevědouce na posvátném Prušanům místě — Romove, — aby si odpočinuli. Vojtěch usednuv na drn, řekl svým průvodcím: „Přenocujme tu a dá-li Bůh, vkročíme zítra po chválách mučenníka sv. Jiří do nedalekého města“. Když pak Radim si stěžoval, že nemají, čeho by pojedli, těšil ho světec, vstal, pošel do lesa a nasbíral sladkých bylin, že všickni utišili hladu. Po té časně z rána vítali nový den

modlitbou, při východu slunce sloužil Radim mši sv. a Vojtěch i Benedikt přijali z rukou jeho Tělo Páně. Vojtěch vystoupil potom v rouše biskupském na náspy blízkého města. Lid sbíhal se ze všech stran a křiče kamenoval světce, až myslil, že je mrtev. Krví všecek zbrocen povstal Vojtěch a ubíral se zpět, modle se. Pak usedli naši missionáři a usnuli. Zatím sebral vrchní pohanský kněz *Sikko* šest ozbrojenců a hnál se za missionáři, že svou nohou poskvřnili posvátný háj Romove.

Třeskotem zbraní probudili se naši věrozvěstové. Vojtěch seznal ihned, že nadešla mu kýžená chvíle smrti mučnické, těšil druhy své řka: „Nermuťte se, vždyť trpíme pro jméno Hospodinovo. Nic není krásnější a hrdinštější nežli obětovati život pro Ježíše!“

Tu vrhli se na něho pohané, svázali ho a vedli na blízký pahorek. Světec otázel se slabým hlasem Sikka: „Co chceš ode mne?“ V tom vyřítil se na něho Sikko a zasadil mu napřaženou sekerou smrtelnou ránu; ozbrojenci jeho pak dokonali kopími krvavý zločin. Vojtěch krvácející ze sedmi hlubokých ran, stál ještě chvíli nepohnutě, máje ruce i oči v modlitbě pozdviženy a obráceny k nebi.

Konečně rozepjal světec ruce a prose za své vrahy sklesl mrtev k zemi dne 23. dubna 997. Pohané usekli pak mučeníku hlavu, vrazili ji na kůl a ostatní tělo hodili do zátoky blízké řeky.

Radim a Benedikt uprchli zatím do nedalekého lesa; modloslužebníci dohodnuvše se s nimi o výkupné, propustili jich.

Neznámý pocestný uslyšev, co se stalo, sňal hlavu sv. Vojtěcha s kůlu a donesl ji do Hnězdna knížeti Boleslavovi Chrabrému, který ji od něho vykoupil.

Zatím přišli do Hnězdna Radim a Benedikt, a Boleslav vyslal je s průvodem na místo, kde sv. Vojtěch byl umčen, aby zlatem vykoupili od Průšanů ostatní tělo. To byvši šest dní ve vodě, vyplulo sedmého dne na povrch ku břehu a vynešeno z vody.

Kníže Boleslav pochoval je zatím při klášteře

v Třemošně a po třech letech dal je s velikou slávou přenést do chrámu Panny Marie ve Hnězdně.

Tam odpočívaly tělesné ostatky našeho patrona až do r. 1039, kdy knížetem českým *Břetislavem* slavně přeneseny jsou do Prahy.

Na místě, kde byl umčen sv. Vojtěch, as hodinu cesty od nynějšího krajského města *Fischhausenu*, polsky *Rybaki*, u dědiny řečené *Tennhitten* — stávala kdysi dosti prostranná kaple, jež za reformace r. 1523 stala se dokonce kostelem farním. Ale děsná vichřice rozbořila r. 1669 chatrný již kostelík, pobřežní bouře a vichřice rozmetaly trosky jeho a písek zavál je tak, že zmizely s povrchu zemského. Památné mučeníště ostávalo pak dlouho bez všelikého vnějšího označení, upadlo v zapomnutí.

Až teprv r. 1822 vztýčen tam prostý dřevěný kříž.

Po revolučních bouřích v ruském Polsku r. 1830. přišla do Fischhausenu hraběnka *Wielopolská*, jež předsevzala si na umučeníšti sv. Vojtěcha postaviti trvalejší památník, který tam zřítí lze podnes. Je to gotický, as 6 metrů vysoký kříž z prolamované litiny, po němž dole pne se větvicka břečťanová, rovněž ulitá ze železa. Na litinové tabulce čteš německý nápis: „Bischof St. Adalbert starb hier den Martyrertod 997. für das Licht des Christenthums,“ t. j. „Biskup sv. Vojtěch zemřel zde smrtí mučnickou 997 pro světlo křesťanské“. Nejniže pak stojí: *Wielopolská 1831.* (Viz vyobrazení.)

Kaple sv. Vojtěcha stávala kdysi as míli cesty od moře baltického, kdežto nyní stojí výše zmíněný kříž na samém pobřežním návrší; tolik země zatím pohltilo moře. A Romové? — Posvátný ten háj již je vysekán jakož i jiná uctívaná drva — duby a lípy — vykáčena nejen zde, nýbrž i jinde na pobřeží sambijském, čímž pobřežní kraj ten proměněn v písčitou poušť, na níž lidské úsilí snaží se nyní s velikým namáháním vzkřísiti k životu novou vegetaci. Jen ojedinele vyrůstá tam nízký jalovec, šípek

koniklec a v úvalu z moře trčí koruny několika olší. Kromě těch a kromě několika řešetláků není nikde po větších stromech ani památky.

Biskup Vojtěch, získav sobě již za živa čest a lásku v tolikých zemích, nabyt svou smrtí mučnickou ještě větší vážnosti u všech národů; ano všeobecným soudem a přesvědčením vyhlášen jest tím spíše za svatého, čím rychleji pověst o zázracích, jež u hrobu jeho se staly, až do nejvzdálenějších zemí se roznesla.

Rovněž nelze popříti, že nevole, kterou vzbudili Čechové svým proti Vojtěchovi se chováním u mnohých národů, uspíšila nemálo pozdější pád říše a moci České.

Výtečného muže toho v zemích, kde sv. evangelium hlásal, nikdy nezapomněli. Jest podivno, že i protestanté v Prusku velice ho ctí a také letos devítisetletou památku blažené smrti jeho konají, neb sami pastorem jejich doznávají, že Adalbert byl muž apoštolský, věrný sluha Kristův a veliký světec. Palacký v „Dějinách národu českého“ dává o něm tak krásné svědectví, že by jiný lépe napsati toho nedovedl.

Jak již praveno, vykoupil Boleslav Chrabrý od pohanských Prusů tělo velikého věrozvěsta tak jako drahý poklad za cenu vysokou, a postaral se o slavný pohřeb ve chrámu Panny Marie ve Hnězdě, v hlavním sídle svém.

Poněvadž se tisíciletí chýlilo ku konci, domnívali se četní křesťané tehdy, že nadejde konec světa. Proto hledali útočiště u hrobu svatého Vojtěcha, a sám císař Ota III., dle všeho příbuzný sv. Vojtěcha, vykonal pouť ke hrobu bývalého svého zpovědníka do Hnězda (r. 1000). Sám se postaral o to, aby opat kláštera sv. Alexia v Římě, ve kterém druhdy sv. Vojtěch přijat byl, jmenem Jan Kanapar, již r. 999 obšírné popsání života našeho věrozvěsta

podal. Sv. Bruno, Vojtěchův někdy spolužák, r. 1004 tento životopis předělal a rozmnožil. Z úcty k Vojtěchovi také ti, kteří jemu za živa nejmilejšími byli, *Radim* a *Radla*, veliké všude požívali vážnosti, z nichž první pode jménem *Gaudentius* arcibiskupem v Polště, druhý pode jménem *Anastasius* nebo *Astricus* opatem i později arcibiskupem v Uhřích se stavše, mnohé získali sobě zásluhy o pokřesťanění a vzdělání obou těchto sousedních národů.

Vyzdvižení těla sv. Vojtěcha ve Hnězdně r. 1039.

Jak již dotčeno, nevole, kterou mnozí svým proti Vojtěchovi se chováním u sousedních národů vzbudili, velice Čechům škodila a ku klesání moci české přispíšila. K velikému neštěstí národa českého stalo se, že po Boleslavovi Pobožném vstoupil na trůn dědičným právem muž ze všech, kteří kdy na něm seděli, nejnehodnější.

Byl to *Boleslav III.*, příjmím *Ryšavý*, jenž měl všecky vlastnosti, které na knížete nesluší.

Nastaly rozbroje domácí, za kterých moc sousedních Polanů pod Boleslavem Chrabrým a i také Uhrů pod mladým králem Štěpánem vzrůstala. I císař německý Jindřich II. využítkoval těchto zmatků na úkor Čechů. Lepší časy nadešly, když syn Oldřicha a Boženy, *Břetislav*, r. 1037. jako kníže nastolen byl. Stalo se to 12. listopadu 1037 na hradě Pražském.

Hned v prvních měsících po nastoupení vlády své, na začátku r. 1038, kázal Břetislav po všech zemích svých k vojně vstáti, aby se pomstila na Polácích křivda, kterou Boleslav Chrabrý Čechům byl učinil. K četnému vojsku připojil se, jakž tehdáž v západních zemích obyčej byl, také Pražský biskup *Šebíř* s lidem svým.

Poláci nemajíce po předčasné smrti Mečislava II., r. 1034 zemřelého, jenž zanechal nezletilého syna, vlastního pána, a jsouce domácími nepokoji zemdleni, nemohli se českému knížeti k řádnému odporu postavit. Tento jako letem vzal bez obležení hlavní

město *Krakov*, poplenil město *Vratislav*, a táhna odtud k půlnoci hloub do tak zv. Velkého Polska, dobyl přepevného hradu a města *Gdečí*.

Potom obrátil se k hlavnímu někdy městu *Hnězdnu*, ježto, ačkoliv velmi pevné bylo, bez nesnáze dobyto jest, poněvadž jen málo obyvatel brániti se mohlo. A v tomto městě, ve hlavním chrámu Panny Marie, odpočíval předrahý poklad země Polské, tělo *svatého Vojtěcha*. Čechové s velikou radostí a dychtivostí nežádajíce sobě ani jiné kořisti, do hlavního chrámu běželi, pokřikujíce na sebe: „Pojďme a tělo sv. biskupa našeho si vezměme.“ Biskup *Šebíř* slyše to, a velikou všetečnost bojovníků českých zameziti chtěje, napomínal jich, aby se upokojili. Neměli se svatého hrobu dotknouti aniž by dříve za 3 dni se postili, všem neřestem výhost dali a pokání z hříchů svých činili.

Tato řeč biskupova nelíbila se bojovníkům, kteří zacpavše si uši, slova biskupova slyšeti nechtěli, a pak zrovna do kostela se hnali, aby úmysl svůj vykonali. V kostele ale bylo tělo sv. Vojtěcha za velikým oltářem pode zdí tak uloženo, že pro oltář k němu přístupu nebylo. I jali se hned bourati oltáře lehkovážně, začož byli ztrestáni, a potom teprv biskupa Šebíře prosili, aby jim pokání uložil a za ně k Pánu Bohu se modlil. Celé české vojsko muselo tedy po 3 dni se postiti a hříchů svých plakati.

I použil horlivý biskup příležitosti této, aby Břetislava sklonil k vydání některých zákonů pro *mravní polepšení lidu*. Zákonové ti zavírali v sobě tato nařízení:

1. Mnohoženství a všeliká chlipnost pohoršitelná budiž trestána vyhnanstvím do Uher.
2. Vražedníci otců, bratrů a kněží mají na rukou a břichu od kata býti pálení a pak ze země vyhnání, aby Kainu podobně světem bloudili, nikde pokoje nalézti nemohouce.
3. Trhy a kupčení všeliké v neděle a svátky jakož i služebná práce zapovídá se pod ztrátou zboží a 300 grošů pokuty.
4. Kramáři, kteří ožralce přechovávají, buďtež na místě veřejném k sloupu uvá-

záni, jim hlavy oholeny a všechno jich nádobí a nářadí rozbito. Ožralci pak do žaláře budtež sázeni a 300 halířů pokuty trestáni.

Nařízení tato byla přijata a přísahou všech přítomných potvrzena. Potom vzýval biskup nejsv. Trojici a počal zvolna bourati kladivem svrcek hrobu pod velikým oltářem, až se svatého pokladu dolámal. Mezi tím pělo duchovenstvo kající žalmy a příhodné modlitby. Jakmile rakev otevřeli, občerstvení jsou všickni líbeznou vůní; a v týž den přemnozí nemocní zdraví nabyli. Kníže, biskup a páni čeští pohledše v rakev, uzřeli, ano tam celé tělo sv. mučnicka leží; i zajásalo množství; duchovenstvo pělo latinsky: *„Tebe Boha chválíme“, lid však zpíval: „Gospodi pomiluj ny“.*

Potom uslužený kníže oslovil takto Božího miláčka: *„O Kristův mučeníče, blahoslavený Vojtěše, jenž jsi vždy a všude svou nad námi litoš osvědčoval, rač touž láskou i teď na nás hříšné shlédnouti a dopustiti, bychom tělo tvé na biskupskou stolicí tvou do pražského chrámu přenesli!“* A hned biskup a kníže zdvihše z hrobu tělo svaté, přikryli je rouchou hedvábnou a vložili na velký oltář; Čechové pak přistupující, kladli na týž oltář ku poctivosti sv. Vojtěcha s radostí oběť svou, jakž byli Bohu slíbili. Ještě zdvihli v tomtéž chrámě tělo sv. *Gaudentia* (Radima), prvního arcibiskupa Hnězdenského, rodného bratra sv. Vojtěcha; v jiném pak kostele vyzdvihli těla *pěti svatých bratří*, poustevníkův a mučnickův.

Tito svatí bratří: Benedikt, Matouš, Isák, Jan a Kristýn, byli druhové sv. Brunona, o nichž se vypravuje, že s bratrem Barnabášem v Polsku blíž Kaziměře na poušti Bohu sloužili. Život jejich byl velmi přísný, masa nepožívali dokonce, a toliko časem chléb a zelí, nejvíce pak lesní byliny za pokrm jim sloužily.

V Hody Boží Velikonočním a Svatodušním luštěnin za lahůdku požívali. I vody v nápoj sobě odměřovali. Hrubá žíněná roucha nosili; na rohožích

spávali, kamení pod hlavu podkládající. Kromě nutné potřeby na sebe nemluvili. Kníže *Boleslav Chrabrý*, navraceje se 1004 neb 1005 z vojny domů a o nich i o jich zbožnosti zprávu maje, žádostiv byl jich osoby a příbytky viděti.

Navštíviv je s dvěma ze svých služebníků podivil se jejich přísnému životu poručil sebe i říši svou v jich modlitbu. A vyňav opasek peněz jako sto hřiven, snažně jich prosil, aby dar ten od něho přijali a tím aby svým životům pokrmův polepšili. Oni to uzřevše, hned od toho daru oči odvrátili.

Kníže pak rozžehnav se s nimi těch peněz jim tu zanechal. Oni uhlídavše, že tu peníze ostaly vzpomněli jsou řeči Kristovy: „*Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně*;“ — i poslali s tou mamonou Barnabáše za knížetem. Ale zlí lidé někteří vědouce, že kníže u těch poustevníků jest byl, soudili, že jim peníze daroval; sebravše se nočním časem nenadále vskočili do jich příbytku a peněz hledali. A oni pověděli, že Barnabáše bratra svého šestého s těmi penězi vyslali, aby je knížeti navrátil; že pak ty peníze již jsou v knížecí komoře, protože oni jich nepotřebují. „Jestli tomu nevěříte, hle, tu jest příbytek náš, můžete jej prohlédati, mnoho-li se vám líbí, jenom nám ublížiti nechtějte.“ Ale lotři zatvrzelí jsouce jako kameny řekli: „Nepotřebujeme slov vašich, buď nám knížecí peníze vydáte, anebo strašnou smrtí sejdete.“ A hned je ukrutně svázali a celou noc nelidsky trýznili, až konečně po mnohých mukách všem pěti bratřím ostrým mečem hrdla podřezali a takto je usmrtili.

Boleslav Chrabrý uslyšev o tomto hanebném skutku, kázal těla těchto bratří vyhledati a s velikou pobožností v jednom kostele Hnězdenském pochovati; církev zas přijala je do počtu svatých a koná památku jejich až podnes 12. listopadu.

S vyzdviženými těly svatými a s hojnou kořistí válečnou vrátil se vítězný Břetislav s biskupem Šebířem a s vojskem svým do Čech.

Dne 24. srpna roku 1039 sdělali stany své nad

potokem Rokytnicí mezi Libní, Vysočany a Hloubětínem. Nazejtří za svítání vyšlo z Prahy proti svatým ostatkům duchovenstvo s velikým množstvím lidu z Prahy, aby tělu sv. Vojtěcha a ostatním tělům počest vzdalo.

Slavným dlouhým tahem hnul se od potoka Rokytnice vítězný průvod na hrad Pražský. Kníže Břetislav a biskup Šebíř jsouce pokorně schýleni nesli do Prahy na svých ramenou napřed sladké břímě — *ostatky sv. Vojtěcha*. Za nimi kráčeli opatové (Břevnovský, Ostrovský a sv. Prokop Sázavský) nesouce ostatky svatých pěti bratří; potom arcikněží s tělem sv. Gaudentia. Dvanácte vybraných silných kněží nesli kříž veliký zlatý, ježž Boleslav Chrabrý pro chrám Hnězdenský zhotoviti dal; kříž ten byl třikráte těžší než sám král Boleslav. Potom nešeny jsou tři velké desky z ryzího zlata, na nichž vypuklou prací krásné obrazy a hojné ozdoby z drahých kamenů udělány byly.

Největší z těchto desek byla prý pěti loket zdělí a desíti pídí zšíří, a bylo na ní dole písmo latinské, které se četlo v ten smysl: „Tři sta liber zlata váží toto dílo.“ Tyto tři desky stávali okolo oltáře, kdež tělo sv. Vojtěcha v kostele Hnězdenském odpočívalo.

Na více než 100 vozích vezeny byly veliké zvonky z Polských kostelův vzaté a všechna ostatní kořist, kterou Čechové v Polské zemi pobrali. Potom šel zástup zajatých Poláků, kteří měli spoutané ruce a železnými kruhy okovaná hrdla, mezi nimi i praděd českého kronikáře Kosmy.

Průvod uzavírali bojovníci čeští a potom veškeren lid Pražský a všichni zpívali: „Hospodine pomiluj ny.“ Byl to den přeslavný, plný radosti, plesání a potěšení, jehož památka dlouho byla slavena a i pozdním potomkům převzácnou zůstala.

Svatá těla z Polska přenesená byla v kostele sv. Víta položena; také velká část kořisti Polské to-muto kostelu se dostala. Že pak nebyla v něm místa na hrob pro ostatky sv. Vojtěcha, přistavěna jest

přede vchodem do kostela zvláštní kaple, a v ní, v místě dosti úzkém vyzdvižen jest hrob sv. patrona.

Leč radost ze slavných událostí těchto netrvala dlouho. Brzo povstala válka mezi vévodou Břetislavem a císařem Jindřichem III., který Břetislava vyzval, aby dobyté země i kořisti polské navrátil.

Ačkoli Čechové r. 1040 německé vojsko porazili a na věčnou památku tohoto vítězství v šumavském lese kapli sv. Václava vystavěli, přece následujícího roku 1041 Praha od nového silnějšího císařského vojska byla obležena. Břetislav byl donucen uzavřítí mír s Jindřichem III. odřeknuv se Polska a zavázav se ku placení staré roční daně.

Pro odvezení svatých těl a jiných pokladů kostelních z Polské země byli kníže Břetislav i biskup Šebíř u dvora papežského žalováni ze svatokrádeže.

Břetislav vypravil do Říma posly s dary hojnými, jimžto se podařilo papeže Benedikta IX., bez jehož svolení svatými ostatky bylo hýbáno, k mírnosti nakloniti. Papež spokojil se tím, že rozkázal Břetislavovi, aby s biskupem Šebířem společně vystavěl v slušném místě *chrám*, jej potřebným nadáním dostatečně opatřil, rozšířil a ohradil, duchovními osobami k rozmnožení chvály Boží osadil, aby tam chvála Pánu Bohu se vzdávala a služba Boží za živé i za mrtvé konala. Břetislav ochotně vyhověl vůli papežově a na pokání založil *ve Staré Boleslavi* nad kostelíkem sv. Kosmy a Damiána r. 1046 kollegiatní chrám Páně sv. Václava s místy kanovnickými. Chrám tento byl dne 19. května 1046 od biskupa Šebíře slavně vysvěcen. Do chrámu toho přenešena jsou těla svatých Pěti bratří z kostela sv. Víta na hradě Pražském.

Ostatky sv. Vojtěcha ve velechrámu sv. Víta.

Od roku 1039 až do roku 1061 odpočívaly ostatky svatého patrona a velikého věrozvěsta ve starém původním, od sv. Václava vystaveném chrámu sv. Víta. Tento chrám původní nezaujímal ve-

liké prostory, neboť tehdáž, asi kolem r. 930, kdy stavěn byl, ještě neznali potřeby stavěti chrámů velikých; měl prý podobu okrouhlou, byl ale vzácným řemeslným uměním vystavěn a stkvěl prý se divným leskem kovů. Stál v něm veliký oltář sv. Víta a druhý menší 12 apoštolů.

Kníže Spytihněv II. rozkázal 1061 starý kostel sv. Víta pro malou prostrannost sbořiti a na jeho místě nový veliký chrám ke cti sv. Víta, Václava a Vojtěcha vystavěti. Ze starého chrámu přenesen jest *hrob sv. Vojtěcha* do tohoto nového chrámu na místo nedaleké od hlavních dveří, jako před tím býval přede vchodem do předešlého kostela. Když pak po 300 letech císař Karel IV. nový, nynější velikolepý chrám arcibiskupský stavěti dal, přenesen jest hrob sv. Vojtěcha r. 1396 v den památky jeho, 23. dubna, ze Spytihněvova do tohoto nového chrámu a zase tak, že stál v přední polovici chrámu, blíže hlavních dveří, to jest na svém posavadním místě. Jak velice Karel IV. sv. Vojtěcha ctil, viděti mimo jiné také z toho, že ustanovil 4 strážce hrobů sv. Václava a sv. Vojtěcha. Že ale r. 1541 z dopuštění Božího přední polovice velechrámu docela vyhořela, ocitnul se hrob sv. Vojtěcha zase mimo chrám. Z té příčiny, aby pod širým nebem nezůstával, vystavěna jest nad hrobem sv. Vojtěcha okrouhlá kaple. Ačkoliv kalvínci za lžikrále Bedřicha r. 1619 hroby svatých patronů poškodili, zdá se, že hrobu sv. Vojtěcha se nedotkli. Tato kaple s hrobem sv. Vojtěcha dostala r. 1673 změněnou podobu osmihrannou, na kterou se zajisté ještě přemnozí obyvatelé měst Pražských a navštěvovatelé hrobů sv. patronů českých pamatují.

Během pěti set let starožitný chrám sv. Víta, utrpěv r. 1757 za pruských válek nesmírných škod, velice sešel, že se podobal zřícenině. Šlechtný strážce jeho kanovník metropolitní kapitoly Dr. Václav Pešina rytíř z Čechorodu založil Jednotu k dostavění chrámu sv. Vítského.

Po nesčíslných obtížích a překážkách přikročila

Jednota r. 1861 — již po smrti zakladatele svého — k dílu, a úsilovné snaze její podařilo se do r. 1873 kostel, pokud hotov byl, důkladně obnoviti. R. 1873 slavena 900letá památka založení biskupského stolce v Praze, a tu byl dne 30. srpna velechrám obnovený zase otevřen a službám Božím odevzdán. Hned 1. října téhož roku položil nejdůst arcibiskup J. Em. kardinál Schwarzenberg u přítomnosti mnohých hodnostářů základní kámen ku nové části chrámu sv. Víta.

Vzácný nález byl učiněn v kapliče sv. Vojtěcha dne 15. března 1880, která k vůli novostavbě odstraněna býti měla. V kapli sv. Vojtěcha mimo chrám přední stranu k východu vyplňoval oltář, k němuž tumba (hrob) sv. Vojtěcha se připojovala. Když vrchní část tumby opatrně byla sejmuta, přišlo se na dlažbu, kteráž byla odklizená. Nyní však objevila se druhá podlaha. Když byly dva mohutné kameny pískovcové posunuty, nebylo pochybnosti, že hrob sv. Vojtěcha nenalézá se v hořejší rakvi, nýbrž nejspíše dole pod podlahou. Dne 11. března pozorovati bylo skulinou mezi oběma pískovci při svíčece relikviář, a když kameny něco dále byly posunuty, objevila se rakev v podobě středověkých skříní.

S ohledem na důležitost tohoto nálezu poručil světicí biskup Dr. Karel Prucha jakožto děkan kapitoly další bourání hrobky zastaviti a oba kameny byly kapitolní pečetí dohromady spojeny, aby vše vyšetřeno bylo zvláštní komisí, kterou také J. Em. ndp. kardinál arcibiskup Schwarzenberg bez otálení zvláštními zvacími listy na jednotlivé odborníky (dějezpýtce, archaeology, architekty atd.) na den 15. března r. 1880 svolal.

Jmenovaného dne o 2. hodině odpoledne dostavili se do kaple všichni hodnostové a kanovníci metropolitní kapitoly, místodržitel baron Weber, prof. Gindely, archivář Emler, prof. Dr. Borový, prof. Dr. Schindler, architekt Mockler, spisovatel P. Jan Votka T. J., konservator Beneš, advokát Dr.

Jan Vlček a stavitel Antonín Barvitijs; přibyl též veiký zástup lidí, jsa žádostiv toho, s jakým výsledkem hledáno bude.

Přibylého nejd. pana kardinála přivital krátkou řečí světící biskup Dr. Karel Prucha, v níž také přítomným vyložil, proč kaple sv. Vojtěcha se bourá, jakých opatření správcové stavby učinili, aby při svatyni takové církevní a kulturní důležitosti nic na zmar nepřišlo, jak se při bourání oltáře chováno, a jak po odstranění téhož oltáře přišlo se na hrobku, v níž snad dle starodávného podání ostatky sv. biskupa uschovány jsou. K tomu připojil nejd. pan kardinál: „Stojíme zde na místě posvátném před dějepisnou hádankou, — podnikněme práci tu jako katolíci a synové vlasti, jejímž ochráncem svatý Vojtěch jest.“

Potom přikročili dělníci k odvalení těžkých pískovců; již po odstranění prvního kamene shledáno, že tajemná místnost jest hrobka o hladkých kamelech, na jejíž podlaze spočívá sarkofag (rakev) s víkem v podobě střechy sedlové zhotoveným Napnutí dosáhlo vrcholu.

Ještě před 3. hodinou byly další čtyři silné kameny odstraněny a tu bylo zřetelně viděti do hrobu s rakví. Pečlivě osekané kameny ukazovaly tytéž značky kamenické, jak se často objevují na velechrámu sv. Vítském. Hrobka byla nízkou přičkou, asi ve čtvrtině podélné strany rozdělena u větší a menší.

Ve větší byla rakev. v menší byly spráchnivělé zbytky, patrně pozůstatky ze starší ne-li z původní rakve světcovy, které z úcty zde byly schovány.

S obnaženými hlavami čekali přítomní svědkové na zdvižení a otevření rakve. Tato jest tlustými olovenými deskami obložena. Když víko bylo odděláno, objevila se velká rovněž plechem pobitá podlouhlá schránka, opatřená šarnýrem k otvírání, obvázaná a zapečetěná.

Kanovník Jan Bernard jakožto strážce velechrámu vyzdvihl ji hned z rakve a přenesl ji na stůl červeným sukem potažený, který uvnitř kaple

u výklenku okenního byl postaven. Velká pečeť na šňůře obvázané kolem schránky ihned byla poznána jako pečeť prvního arcibiskupa Pražského Arnošta z Pardubic. Na schránce ležely dvě olověné desky, větší a menší.

Tato byla nahoře, ona vespod; obě desky opatřeny byly nápisy latinskými. Nápis na menší, dobře zachovaný a snadno čitelný, v doslovném překladu zní: „Léta Páně 1396 o svátku sv. Vojtěcha, v neděli Jubilate, kteráž byla dne 22. měsíce dubna, byla tato skříňka s tělem či ostatky sv. Vojtěcha, biskupa a mučedníka patrona království Českého, přenesena ze starého kostela do tohoto středu nového chrámu pražského s ostatky sv. pěti bratří a mnohými jinými ostatky jiných světců jichž jména neznáma.“ (Téhož roku byl arcibiskupem v Praze Wolfram ze Škvorce),

Nápis na druhé (větší) desce teprve po delším namáhání rozluštěný zní:

„Léta Páně 1346 dne 11. měsíce ledna dal jsem já Arnošt první arcibiskup pražský, u přítomnosti nejjasnějšího knížete pána Karla, markraběte moravského a prvorozence pana Jana, krále českého, který u stolice apoštolské povýšení kostela pražského na arcibiskupský vymohl, otevřítí tuto skříň nalezenou v hrobě sv. Vojtěcha biskupa a mučedníka, v níž mimo ostatky tam nalezené byl lístek s tímto nápisem: „Zde jsou kosti svatého Vojtěcha, biskupa a mučedníka, a látky. v nichž obaleny byly mimo to ostatky sv. pěti bratří a jiných svatých jichž jména neznáma jsou — všecky tyto ostatky zde znova dne 30. září uloženy jsou.“

Po přečtení nápisů zvolal pan kardinál pohnutým hlasem: „*Bohu díky*,“ neboť bylo jisto, že *kosti svatého Vojtěcha se našly*. Radostná zvěst rozšířila se ihned mezi lid četně před kaplí shromážděný, jenž z nálezu byl velice potěšen. V nejbližším okamžení zvěstovaly také mohutné hlasy kovové zvonů sv. Vítských zajímavý a radostný tento děj.

Hned také byla kovová schránka, v níž drahý poklad se přechovával po tolik set let, pečlivě ote-

vřena a bylo viděti ostatky velikého světce a patrona Vojtěcha, jakož i jeho nebeských druhů, tělesnýma očima. Nad nimi spočívaly zbytky rouch, o nichž nápis na druhé desce z r. 1346 dí, že jimi kosti světcovy byly ovinuty.

Posléze nalezena byla ve schránce ještě třetí plechová deska, která, starší jsouc dvou předešlých, již silně rzí poškozena byla, a při vykonané prohlídce týž doslovný obsah vykazovala jako deska z r. 1346. Patrně jest tato třetí tabulka původní, pocházející od prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic, která ostatkům sv. Vojtěcha 11. ledna 1346 pochovaným za nadpis sloužila, ale při přenášení ostatků r. 1396 již poněkud sešlou shledána a proto jinou novou, na druhém místě od nás uvedenou, nahrazena ale nikoliv pohozena, nýbrž z úcty k svatým kostem do schránky opět uložena byla.

Po prohlédnutí obsahu kovové schránky uloženy jsou opět všechny nalezené věci do rakve. Pak oblékl se pan kardinál v liturgická roucha, páni kanovníci oděli se rochetami a sestavili se po obou stranách nosidel červenou látkou potažených, na něž vložena byla rakev se svatými ostatky.

V čele průvodu byli choralisté, za nimi šli duchovní chrámu sv. Víta s hořícími pochodněmi, potom kanovníci, kteří v nešení drahých ostatků se střídali. Za rakví ubíral se pan kardinál v mitře a s berlou, pak šel lid, který z hloubi srdce a za hlalu zvonů prozpěvoval píseň sv. Vojtěcha: „Hospodine pomiluj ny“ a píseň sv. Václava. Jelikož historicky dokázati se dá, že již ve 14. století mimo oltář nad hrobem světcovým ještě jiný sv. Vojtěšský oltář ve velechrámu stál, a to ve Šternberské nebo Saské kapli, který kurfíršt saský Rudolf I. ještě před r. 1354 postaviti dal, přenešeny jsou svaté ostatky do této kaple. Na oltáři v této kapli byla rakev se svatým obsahem vystavena, načež J. Emin. pan kardinál před ní přiměřené modlitby vykonal svaté ostatky okuřoval, a posléze svaté požehnání udělil. Konečně odebrali se členové komise do sa-

kristie; aby nápisy zhora uvedené na zmíněných kovových deskách za příčinou protokolování a uveřejnění byly správně opsány.

O celé této události sepsán byl obšírný protokol.

Až Bůh dá, že velechrám sv. Víta bude dokončen, budou i ostatky sv. Vojtěcha opět uloženy ve starobylé hrobce z doby Karla IV., z níž 15. března 1880 byly vyzdviženy. Kéž Pán Bůh této radostné události dá se nám brzo dočkat.

Jiné památky po sv. Vojtěchu.

V pokladní komoře hlavního chrámu sv. Víta nalézají se ještě jiné památky po sv. Vojtěchu, totiž jeho *mešní roucho*, kteréž prý od cís. Oty III. obdržel.

Toto skvostné roucho z látky fialové barvy, do červena nabíhající, bylo, jak letopisec český Kosmas († 1125) dosvědčuje, vždy s velikou úctou v pokladu chrámovém chováno, a jest posud v tak dobrém stavu, že ještě r. 1857 sloužil v něm zasloužilý kanovník Václav Pešina mši svatou v prvním křesťanském chrámu na Levém Hradci.

Biskupská *mitra* svatému Vojtěchu připisovaná jest z červeného aksamitu a ozdobená vyšíváním z perliček, pozlacených plíšků a drahých kaménků. Dle úsudku znalců jest tato mitra jen schránka, ve které nějaký zbytek z původní mitry sv. Vojtěcha jest uschován.

Hřeben ze slonové kosti, na němž vyryt jest Beránek Boží s anděly, a starožitný měděný *kříž náprsní*, jež sv. Vojtěchu se připisují, jsou rovněž památky, které tvarem svým ukazují k době pradávné. Okrasa podobající se *náušnici* rovná se těm, které v pravěkých hrobech českých se našly.

Rukavice sv. Vojtěcha chovají se na dvou místech, jedna v Praze u sv. Víta z pravé ruky, ve Staré Boleslavi rukavice z levé ruky a sandál v klášteře Břevnovském; pražská jest jednoduchá, sešívaná z jemně předené vlny, má na spodním okraji tři barevných proužků a uprostřed na hořejší straně stříbrnou

destičku se smaltovým obrazem sv. Benedikta. O kolik nádhernější jest rukavice v Staré Boleslavi chovaná. Ze sežloutlé hedvábné látky její zachovaly se jen zbytky, ale skvostný jest její dolejší lem, na němž překrásné obrázky Krista Pána a sv. apoštolů Petra a Pavla uměle jsou vyšity.

V klášteře *Břevnovském*, jenž byl založen od sv. Vojtěcha, chová se *slibný list*, napsaný od sv. Vojtěcha, když jako mnich do benediktinského kláštera sv. Bonifáce a Alexia v Římě vstoupil. Bohužel, že naprosto není známo, kam poděla se vzácná *korouhev sv. Vojtěcha*, jež se přechovávala v kostele Vrbčanském. Roku 1126 dal ji kníže Soběslav uctivě vzíti a zavěsiti na kopí sv. Václava, načež Čechové pod posvátným tím praporem vytáhli do boje proti císaři Lotarovi a dobyli u Chlumce v Krušných horách skvělého vítězství.

I Poláci ve Hnězdně podnes ukazují ve hlavním chrámě *hrob sv. Vojtěcha*, a v pokladě kostela Tře-mešenského, též tam v Polště, chová se starožitný *kalich*, kteréhož sv. Vojtěch při službách Božích užíval.

Z *vyobrazení* sv. Vojtěcha jest po našem soudu nejstarší na oblém mramorovém roubení v basilice sv. Bartoloměje na ostrově řeky Tiberu v Římě. Jest tu prací polovypouklou vyobrazen Kristus Pán. sv. Bartoloměj, císař Ota III. a sv. Vojtěch plnovousý, s knihou a berlou jednoduše zakřivenou. Dle všeho jest to dosti věrná podoba našeho svatého krajana, který při zbudování toho chrámu měl přímé účastenství, a ve kterém se též jeden svatý ostatek jeho nalézá. Jiná vyobrazení jsou až ze XIV. věku, na př. na rámu přepamátne tváře Páně v chrámu sv. Vítském, na votivním obrazu arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě a jiných z doby Karlovy.

Až do 16. století nemíval sv. Vojtěch na obrazech kromě berly a knihy ničeho, a teprv ve druhé polovici XVI. století jali se jej malířové vyobrazovati s veslem, jímž dle legendy u Neratovic od surových přívozníků byl ztýrán, nemaje čím by zaplatil od

přívozu. Kromě toho vyobrazuje se někdy i s oštěpy, kterými od pohanských Prusů byl ztýrán.

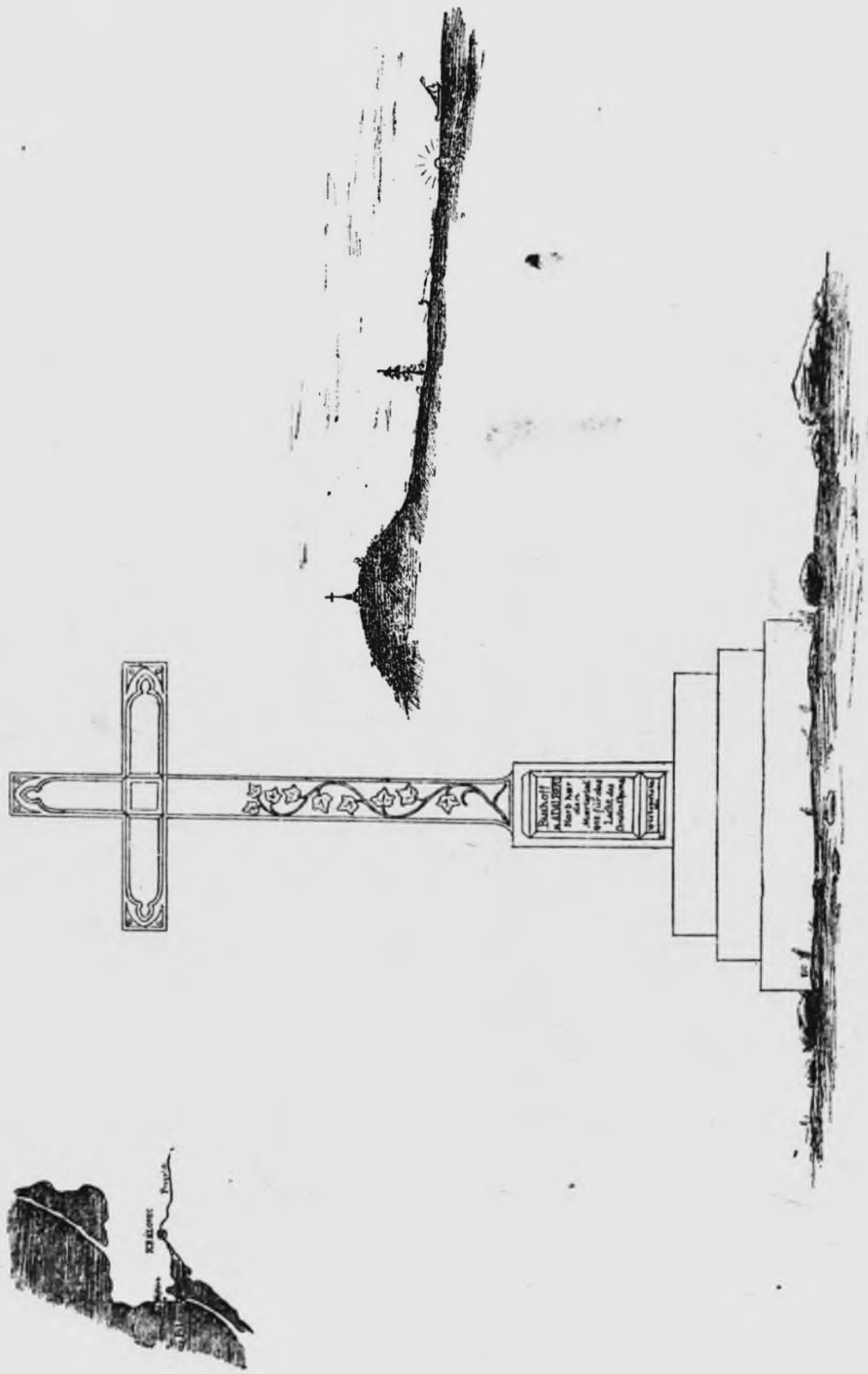
Z *kostelů* sv. Vojtěšských nejstarší jsou dva chrámy, které císař Ota III. r. 1000 ku cti svého svatého zpovědníka založil; jeden v Římě, druhý v Cáchách. Též sv. Štěpán. první král uherský, založil v Ostřihomě arcibiskupský velechrám ke cti sv. Vojtěcha. Ve všech zemích, kde sv. Vojtěch působil, ku počtě jeho zakládány chrámy, které zde pro nedostatek místa vyčísti nemůžeme.

I biskupství pražské nazývá se „*prestolem sv. Vojtěcha*“, poněvadž lid tohoto muže bohumilého jako zakladatele pražského biskupství považoval.

Sv. Vojtěch byl ode dávna ctěn jako přimluvce za potřebnou vláhu, a proto spojováno bylo jméno jeho s prameny a studánkami, u nichž často spatřujeme jeho sochy, ku kterým až podnes v dobách velikého sucha prosebné průvody se konají. Jako *patron český* byl ctěn brzy po své mučnické smrti.

Kéž veliký světec Vojtěch, biskup a mučeník, hojné milosti vyprosí od Pána Boha bývalé své diecési, aby v ní království Boží, které on s tak velikým namáháním v ní rozšiřoval, vzkvétalo a se šířilo. On pro víru křesťanskou s velikou ochotou krev prolil, kéž pro tuto jeho svatou krev dá nám Hospodin hojnost a pokoj v naší zemi. Kyrie elejson

Sv. Vojtěch,
druhý biskup Pražský a patron zemský.